

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Edmond Fleg:

Miért vagyok zsidó?

(Pourquoi je sui juiff?)

Szász Zoltán
és a bibliai nyúl.

In memoriam Tetétleni Ármin — Germanizálás a Rombachban — Zsidóság és Siputca — Elüljáró, mert nem jár elül — Olvasom — nem olvasom — A Szombat hirei — Közgazdaság

Lewandowsky Manfréd berlini főkantor

Sirota Sándor budai főkantor

Klein Éliás újpesti főkantor

stb. héber felvételek

„Homocord“ hanglemezek hallhatók. Kérje minden hangszer és zeneműkereskedésben ezen lemezeket, ugyanott kapható a „Homocord“ új nagy katalogusa is **díjtalanul.**

D'ELSE

MODERN FOTÓ-
MŰVÉSZETI MŰTEREM

BUDAPEST

IV. Kossuth Lajos-utca 8.
félem. Telefon. Aut. 893-12

REMNÉNY

ZSIDÓ IFJUSÁGI FOLYÓIRAT

SZERKESZTI

Dr. MOLNÁR ERNŐ

Előfizetési ára félévre 4 P.
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest IV. Magyar-u. 3

Hoffmann László

מְשָׁרְשֵׁקֵי מְשָׁרְשֵׁקֵי
mészárszéke

a budai izr. hitközség rabbi-
ságának felügyelete alatt.

I. Kende ucca 12. szám.

Raktáron tart:

Friss marha, borju,
birkahusokat, baromfit
és a Kóser szalámi-
gyár VII Dob-utca 10.
gyártmányait.

Pályázat.

A pesti izraelita hitközség előljá-
rósága a Csáky-utcai templomban
megüresedett

kántori állásra

pályázatot hirdet.

Erre az állásra olyan 40 éven aluli
kántorok pályáznak, akiknek
kellemes iskolázott tenor, vagy magas
bariton hangjuk van, kellő zenei kép-
zettséggel bírnak, a modern, valamint
a tradicionális istentiszteleti liturgiai
éneket ismerik és jó tóraolvasók.
Pályázati kérvények a vallásos életre,
eddig működésre, valamint életkor és
családi állapotra vonatkozó igazoló
okmányok másolatával, valamint arc-
képpel felszerelve f. é. december hó
15-ig a pesti izr. hitközség szertar-
tási ügyosztályánál (VII., Sip-utca
12, II. 15) benyújtandók.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal Telefon: J. 429—97. Előfizetési ára
VII. Rákóczi-ut 20 egész évre 20, félévre 10 P

Miért vagyok zsidó?

Pourquoi je suis Juif?

Edmond Fleg, a legfinomabb és legnivosabb francia írók egyike, kinek művei előkelő francia editiók kiadásában jelennek meg. Fleget jól ismerik Európában és különösen Németországban. A magyar olvasóközönség elő most lép először, „Miért vagyok zsidó?!” című művével. Nem véletlenség, hogy Fleg először egy zsidó felekezeti lap hasábjain kerül a magyar olvasóközönség elé. Ez a finom és okos író, ugyanis zsidó, mégpedig a modern zsidó generációnak abból a fajtájából való, mely megtette már az utat messze a zsidóságtól — és azután — vissza a zsidósághoz...! Ennek a nagy turreturnak egyes állomásait rajzolja meg, az olvasó elé kerülő művében. Fleg, csodálatos őszinteséggel, melegséggel, hittel és elhitehető erővel. A „Miért vagyok zsidó?!” — a világirodalomnak egyik legszebb felelete erre a nagy és örök aktuális kérdésre, s hisszük, hogy olvasóink nagy örömet fognak érezni olvasása közben.

A szerk.

Unokámnak, ki még nem született meg!

Kérdezik tőlem, miért vagyok zsidó?! Neked felelni akarok erre, én unokám, ki még meg nem született. Mikor leszel elég nagy ahhoz, hogy megérts?! Idősebb fiam tizenkilenc, ifjabb fiam tizennégy éves. Mikor fogsz megszületni?! Tíz-tizenöt év múlva talán. Mikor fogod irásaimat olvasni?! 1950-1960-ban. Olvasnak majd még 1960-ban?! Milyen lesz a világ képe?! Elnyomja-e a

mechanizmus a lelket, új univerzumot teremt-e magának az emberi szellem?! Az a probléma, mely most engem nyugtalanít, érdekelni fog-e téged is? Lesznek még zsidók?!

Azt hiszem igen. A fáraokat, Nebukodnezárt, Konstantint, Mohamedet és az inkvizíciót túlélték, túl fogják élni az automobilt is. Azonban, te gyermekem, vajjon zsidónak fogod-e még érezni magad?! Az mondják nekem: „*Őn zsidó, mert zsidónak született, Őn nem akarta ezt, nem tehet erről, de nem változtathat ezen*”... Mint született zsidót, kielégít-e majd téged is ez a magyarázat, ha többé nem fogod zsidónak érezni magad!?

Husz éves koromban, magam is úgy éreztem, hogy nincs már közöm Izraelhez. Meg vagyok győződve arról, hogy Izrael el fog tűnni és húsz éven belül nem lesz többé szó róla. A húsz esztendő eltelt és még tizenkettő vele és én megint zsidó vagyok, olyan kinyilatkoztatottan zsidó, hogy megkérdezik, *miért vagyok az?!*

Ami velem történt, veled is megtörténhet gyermekem. Ha azt hiszed, hogy Izrael lángja kialudt benned, nézz körül és várj. Egy napon ismét fellobog majd. Nagyon régi historia ez, mely minden évszázadban újra kezdődik. Izrael meghalhatott, ezerszer újra feltámadt megint. El akarom neked mesélni, miként halt meg és hogyan támadt fel ismét énbennem, hogy te, ha egykor szintén úgy éreznéd, hogy meghalt benned, érezd a feltámadását is.

Hozzád akarom ekként vezetni Izraelt, hogy te másokhoz vezesd, ha akarok, ha tudod. S akkor mindketten megtartottuk és továbbadtuk a magunk módján az isteni parancsot: „*Őrizd meg szavaimat szívedben és lelkedben, kötd az, mint jelet a kezre és legyen kötelék szemeid között... Tanítsd meg rá gyermekeidet...*

Távol Izraeltől

Kisgyerekkoromban olyan dolgokat láttam, amely dolgokat te, az én hibámból valószínűleg sohasem fogsz látni. Atyám a szentírás szellemében élő jámbor volt és anyám, vidám papnője, a házitüzhelynek. A vallás abban az időben életük minden cselekedetével egybeolvadt, de oly észrevétlen módon, hogy vallást nem is láthattam benne.

Természetesnek találtam, hogy atyám reggel beburkolódzott feketecsíkos fehér gyapjúkendőjébe és homlokát valamint bal karját bőrszijakkal övezte, szavakat mormolva amelyek nem hatottak szavaknak. Az étkezésutáni áldás éppoly fontosnak tűnt fel előttem, mint maga az étkezés és péntek estéken nem lepődtem meg rajta, ha anyám átlátszó ujjait az olajban égő szösz fölé emelte.

Mindaz, ami a konyhával összefüggött papi szabályok alapján volt berendezve. Hús után nem volt szabad vaját ennünk, még kevésbé felszeletelni egy tyukot azzal a késsel, mely a sajt vágására szolgált. Mert kétféle edényünk volt, egyik a husos, másik a tejes ételek számára. Összecserélni őket merényletszámba ment.

Ha egy strassburgi liba állított be házukba, titokzatos jelű pecsétet viselt a nyakán, melyből anyám és Lisette, a szakácsnőnk, archeologiai kutatások alapján megállapították, hogy mely napnak, mely órájában vágták le ez állatot s vajjon szabad-e azt még elfogyasztani?!

Sonkát, osztrigát, rákot, vadat, csak nevééről ismertem, ezeknek a tiltott eledeleknek az ize örök titok maradt előttem.

Szombaton villamosra ülni épp olyan kalandosnak tűnt volna fel előttem, mint egy utazás a holdba és egy gyertya elfuvása éppoly esztelennek, mintha valaki a napot akarta volna kioltani.

Bizonyos szertartások — micsoda ünnepélyes szó, oly megszokott cselekedetekre! — minden évben visszatértek, oly magától értetődően, mint az évszakok, melyek kísérték: a pálmaág, melyet meglóbáltunk, az illatos gyümölcs, a kis gyertyák sora, melyekben az egyik mindig kisebb volt a másiknál, s melyet a legkisebbnél kezdtek meggyújtani...

Egyszer egy évben egyedül ebédeltem. Bátyáim, akik elég idősek voltak már a böjtöléshez olyan meghatott arccal jöttek haza a zsinagógából, hogy alig győztem büszke kifejezésüket csodálni.

Más alkalommal anyám és Lisette a lakás minden zeg-zuga, minden ruhazseb mélyén hajszát indítottak a kenyérmorzsák után. Az asztalunkra kovásztalan kenyér került. Atyám héber dalokat énekelt, kalappal a fején. A mozsarak és a keserűfüvek kézzel-kézre jártak és kinyitottuk az ajtót valakinek, aki — nem lépett be.

Hogy mindez mit jelent, nem tudtam. Nem kérdeztem másokat, még kevésbé kérdeztek engem... Csak egyet éreztem: szülőim arca ilyenkor olyan örömtől és békétől ragyogott, amelyet azóta, csak a szentek képein láttam viszont.

Nem csak a tisztátalan ételek voltak eltiltva számunkra, ugyancsak tilos volt a hazugság, a restség, a torkosság, a nyersesség, a gonoszság és minden formája a rossznak. Az egyetértés, jószág és szeretet szelleme épp olyan magától értetődő volt, mint a többi, szokványos házi kultusz.

Ezt a morált nem fejtegették, alig is érintették, hanem cselekedték. Maga volt az élet, miként a napi szertartások. Sohasem hallottam szüleim között mást, mint a gyöngédség és belátás szavait. Senkinek sem jutott volna jelenlétünkben eszébe, pletykázni, vagy veszekedő csunya kifejezést használni. Szelid, de szigorú

igazságosság büntetett hibákért és jutalmazott jótettekért. A takarékoság és munka példáját mutatta minden óra. Apámhoz tanácsért fordultunk, kikértük biráskodását. Olyan béke áradt belőle, hogy az ellenfelek kibékülve távoztak tőle.

És ezek a befejezett érintkezési formák, ez a szabályozott előkelősége a szívnek és léleknek, egy olyan szerény otthonnak volt kiáradó fénye, melyhez egy sötét lépcsőn keresztül lehetett eljutni.

Azután ott volt Isten is! Vele éltünk, de jelenlétét, hangtalanul vettük tudomásul. Sohasem beszéltünk róla. Csak este, mikor anyám, vagy Lisette az ágyba vitt, hallottam kiejteni nevét, vagy mondtam ki én magam. Elég rövid volt ez az ima; néhány héber szó, melyet ismételtem, anélkül, hogy értettem volna s azután egyetlen mondat: „Édes Istenem őrizd meg apát, anyát és mindenkit akit szeretek.” Igen rövid volt ez az ima és mégis ez volt az oka annak, hogy a házi szertartások iránti tiszteletem lazulni kezdett.

Ha a lámpát eloltották, egyedül maradtam azzal az Istennel, akinek éppen nemrég egy leckét mondtam fel. Akkor beszélgettem vele. Milyen formában?! Hogyan adjam ezt vissza neked, én meg nem született unokám...?!

Ha majd te is érezni fogod a Láthatatlan felé nyomuló, sürgető kíváncsiságot, ha érezni fogod a Tulviláginak érintését, amint én éreztem s ha ezt a belső szózatot halkán kimondod te is meg fogod találni azokat a szavakat, melyek nekem szolgáltak.

Isten jelen volt, tudtam ezt, mindenütt és a szívemben is. Meséltem neki hibáimról és kértem a bocsánatát. Javulni akartam és nem tudtam nélküle. Megigérttem neki, hogy jobb leszek és könyörögtem, hogy segítsen nekem. És, hogy segített nekem, abban biztos voltam. Felemelkedtem hozzá. Körülvett engem. Magához ölelt és a karjaiban aludtam el.

Ki tanított ilyen módon imádkozni!? Senki. De mit jelentettek ezekhez a formanélküli, néma imákhoz képest azok az érhetetlen litániák és gesztusok, melyeket nekem senki meg nem magyarázott? Szavakat fogok most leírni, melyek bizonytalan gondolataimnak megadják azt a világosságot, mely hiányzott belőlük: kezdtem észrevenni a különbséget a magam imádsága, melyben egészen megbíztam és apám imádsága között, melyet nem tudtam felfogni. Jobbanmondva, csak az én imádságom tűnt fel imának előttem, a többi csupán szokásnak, melyet Isten többé meg sem lát.

Kritikám is ébredezett. Szombaton nem írtam az iskolában. De bátyáim a gimnáziumban, ezen a napon is csakúgy írtak, mint másnapon. Kellett, a tanulmányaik miatt. Apám, szombaton, templom után az irodájába ment és ő is írt. Kellett, az üzlet miatt.

Tehát a szombati nyugalom csak az egész kicsinyek számára komoly valami?!

Egyszer engem is elvittek egy utazásra. A hotelben hus- és tejesételek keveredtek, sajtot hoztak hus után, sőt sonka is megjelent az asztalunkon. Szülőim ettek és engem is enni engedtek ezekből a tiltott ételekből. Tehát, az otthon kárhozatos ételek, azonnal nem voltak kárhozatosak többé, mikor elhagytuk a házat?! A törvény nem volt többé törvény?!

Igy kezdtem akartom ellenére, mint minden gyermek, én is látni a szüleimet és egészen lassan ledönteni bennök a bálványt, miután levontam következetlenségükből a következtetésemet.

A többiek mindebben tudtukon kívül szintén hibásak voltak. Mindenekelőtt, hittantanárom, a templomi kántor. Szép hangja volt, szép szakálla és szép lelke. De mint tanító csodálkozásba ejtett. Akkor kezdtem gimnáziumba járni és büszke voltam latin tudásomra. Nos, ez az ember azt tanította nekem, hogy a hébernek nincs *grammatikája*, mely körülmény engem úgy a nyelvvel, mint mindazzal szemben, amit belénk rögzített, kételkedésre ébresztett. Már maga a módszere elegendő volt ahhoz, hogy a legnagyobb ambíciót is lelohassza, olyan imákat magoltatott velem, melyeket lefordíthatatlanoknak jelentett ki. A vallástan óra, egy olyan mondattal kezdődött, mely engem nevetésre ingerelt: „*Mi vagy gyermekem?! Én egy ifjú izraelita vagyok!*” Ami a Szentírást illeti, melyet derék kántorom előzsolozsmázott nekem..., milyen nemszépen csengett az, az én görög és latin történeteimmel összehasonlítva!

Atyám, ki éjszakákat töltött héber olvasmányai mellett, gyakran mondta nekem: „*Oly szép ez!*” De én nem hittem neki. Hogyan is hihettem volna?! A zsidóság értéke csekélynek tűnt fel előttem, nekem csak az számított, amit a gimnáziumban tanultam.

Amit a kántor tudatlansága elkezdett, azt a rabbi gunyorossága tovább folytatta. Esténként szokott jönni, vacsora után. Ismét az asztalhoz ültünk, egy pohár bordeauxit töltöttünk a poharába és hallgattuk, mit beszél.

Simára borotvált ajkai voltak és pakompartja. Ragyogó társalgó, aki szellemességével elbűvölte az egész várost. Honnan tudhattam volna, hogy szkepticizmusa mögött igazi hit húzódik meg, mely abban találja boldogságát, hogy Isten egységét hirdetheti? Ahhoz az Istenhez mérve, akivel éjszakánként beszélgettem, ennek a földi helyettesnek okoskodó humora tulságosan földinek tűnt fel nekem.

Az összehasonlító nyelvtudomány tanára volt az egyetemen és kissé felülről lefelé csufolódott hitközsége kiskereskedői felett, kiket minden alkalommal teljes szívéből szolgált. Ha hinni lehetett neki, a zsidó szabó, mikor üzlete előtt elsétált, hátulról meg-

tapogatta lelkészi reverendáját, mivel hogy keresztény szabónál csináltatta azt. És a marhakereskedő, aki leánya számára előnyös partit keresett kijelentette: „Én nem vagyok marhakereskedő, én *marhagyáros* vagyok!” Zsidó anekdótákat is mesélt jó zsidó anekdótákat, melyeken nevettem ugyan, de melyek fölött kicsit szégyenkeztem is: „Két zsidó egy viharos éjszaka kimegy a vendéglőből és nyitvahagyja az ajtót, a bentiek utánuk kiabálnak, mire a két zsidó méltatlankodva megjegyzi: „*nézzék csak a zsidófalóit!*” Vagy egy másik: Mózes a paradicsomban sakkot játszik a jó Istennel: „*Csak semmi csodát, Uram!*” — figyelmezteti Mózes a jó Istent a „fair” játéokra...

Bármilyen jók is voltak a rabbi anekdótái s bármily jól mulattam is pompás portrégyűjteményén, fogékony lelkemben mégis leértékelték az ő elbeszélései a zsidóságot. És akkor sem tudtam ezeket a groteszk figurákat elfeledni, mikor — leginkább akaratom ellenére — a zsinagógába léptem.

Mint általában, engem is igen kicsi koromban vittek első ízben a templomba és egy hosszú, színes betűkkel telehímezett szalagot kellett az egyik szent tekerésre rácsavarnom. Fekete bársony gyöngyházgombos ruhám volt rajtam és el voltam magamtól ragadtatva. A karzatról anyám nézett le rám és a mennyezet arannyal festett csillagai úgy ragyogtak, mint a valódi csillagok, egy valódi mennyboltról.

De most már túl jól ismertem a kántort és a rabbit. Ők megsemmisítették előttem a hely varázsát és ama néhány percen kívül, mikor a zene feltárta nekem a ceremóniák titkos szépségét, nem éreztem egyebet unalomnál, mialatt az ismeretlen nyelvnek egyre ismételt szavai a nyomasztó órákat csak még terhesebbé tették. Mily nagy volt bennem az ellenszenv ezek iránt a modortalan emberek iránt, kik ujságot olvastak, vagy hangosan beszélgettek, mily nagy volt bosszuságom, mikor az egyetlen francia mondatot meghallottam, mellyel az adakozó kedv felkeltésére, az egyes adományokat kihirdették.

Ilymódon történt, hogy tizenhároméves koromban oda tudtam állni reggel, a templomban, a frigyszekrény elé és egyetlen hamis hang nélkül el tudtam énekelni a bibliai szöveget, este pedig el tudtam mondani egy szuszra a héber áldásmondást, de éjjel mikor lefekvés után szemtől-szembe találtam magamat Istennel, aki lejött hozzám, felébredt bennem a sötét kérdés, hogy valóban Izrael Istene-e ő?!

Ő volt, gyermekem. Mindazok az imák, melyeknek értelmét fel nem fogtam, őt nyilatkoztatták ki teljes nagyságában. Mindazok a szokások, melynek ürességei oly magánossá tettek engem, elevenek voltak az ő jelenlététől. De én nem tudtam, rosszul magyarázták nekem és meg volt hagyva számomra, hogy hosszú

ideig tévelyegjek emberek és gondolatok között, míg erre a megismerésre rájövök.

Furcsa forma ez, mondhatod te, annak a kérdésnek fejtegetésére, hogy miért vagyok zsidó. De nem értenéd meg, hogy miért vagyok az, ha meg nem magyaráznám neked, mért *szüntem meg zsidó lenni?!*

Ifjú gyermekkoromnak ezekben az éveiben még nem volt érezhető a szakadás. Lelkivilágom anélkül, hogy magam is tudtam volna róla, kezdett eltérni szülőim lelkivilágától. Fel kellett fedeznem egy másik világot.

(Folytatjuk.)

Glossza Szász Zoltán cikkéhez.

Szász Zoltán a PESTI NAPLÓ hasábjain a SZOMBAT-tal foglalkozik.

Ez rendben van, csak arra kérem, hogy máskor komolyabban olvassa el az írásunkat.

Nekem semmi kifogásom az ellen, ha valaki kappórézik, még kevésbé ha valaki nem kappórézik.

De annál, aki délben nyulpecsenyét eszik és emellett kappórézik, ez *közönséges babona*. És a babonák ellen minden erőnkkel küzdünk, Szász Zoltánnal egy sorban.

Azután az orgona! Dehogy is akarjuk mi azt eltöröltetni a Dohány-utcai templomban. De viszont, ha a Krámer-párt, a most építendő templomba az orgona bevezetése ellen küzd, mi mellé állunk. Mert szerintünk az orgona *eminenter katolikus hangszer*, amelyet zsidó templomban jobb mellőzni.

Szász Zoltán kifogásolja továbbá, hogy foglalkozunk Hajdu Marcel eltüntetett arcképével.

A kitűnő író jól ismeri a zsidó kérdéseket és a bibliát kétségkívül betéve tudja. Nemszólván a tizparancsolatról, mely bennünket zsidókat minden képtől eltilt. (Eleget is támadtak bennünket ezért a helenisták.) Így Szász Zoltánnak nem lehet feltűnő, hogy szóvátettük ezt az eddig páratlan esetet!

Hibáztatja a kitűnő cikkíró, hogy a SZOMBAT-ot színházi lapok és magazin-ok árnyékában árulják.

Hát már ez is hiba?

Csak nem kívánja a magyar sajtó egyik legkiválóbb aktőrje, hogy mi a *pincében énekeljünk?!*

Ami pedig a *galiciánus* vádat illeti, megnyugtathatom Szász Zoltánt, hogy nekem legfeljebb annyi közöm van Galiciához, amennyi köze neki van a magyarok *őshazájához* — *Ázsiában*. Különben *Kurlandból* származom. Nem Galiciából!

Végül a díjmentesen nekünk adományozott „*modern talmudista*” címet visszakináljuk, mert megállapíthatjuk, hogy Szász Zoltán maga is kitünő talmúdista.

A következőkből:

Szász Zoltán egyik sorában utal arra, hogy a biblia a nyulat a kérődző állatok között sorolja fel. Tévesen.

Furcsaság, de igaz!

Zsidó kommentátorok erre a kérdésre nem találtak megfejtést. Református kritikusok úgy igyekeznek magyarázatot találni, hogy a nyul a pofájával olyan mozdulatot tesz, mintha kérődzne. (Zsidó részről ezt a magyarázatot természetesen nem fogadták el.)

Szász Zoltán azonban ezzel a mondatával elárulta, hogy nemcsak ismeri a bibliát, hanem a bibliai magyarázatok minden zegét-zugát átkutatta. Minden tisztelet kijár neki azért, mert ennyire ismeri az ó-testamentumot.

In Memoriam Tetétleni Ármin

A „Szombat” egy jó barátját gyászolja benne. Utolsó óráiban még betelefonált hozzánk és gratulált a Trianoni-requiem akciónkhoz. Utolsó óráiban, két nappal ezelőtt ráírta egy árkus papirra „Miért szeretem én a zsidókat!”. E címmel cikket akart nekünk írni, mihelyt egészségi állapota megengedi. Ez most örökre elmarad.

Tetétlenit eredetileg Trunckhahn Hermannak hívták. Az apja Németországból származott és a gróf Zichy

családnál volt kertész Tetétlenben. A családja mai napig Trunckhahn, ő sem magyarosította a nevét, csak a váradi prémontreiek így írták be a nevét „Tetétleni Ármin”. Így ragadt rajta ez a név. Büszkén emlegette, hogy az ő nevében a férfiasság négyszer is előfordul „Trunk” „Hahn” „Herr” „Mann”.

Eleinte papnak készült, de csakhamar levetette a kispapi reverendát. Még Nagyváradon szoros barátság

fejlődött ki közte és Roboz Andor között és ez a barátság hozta őt közel a zsidósághoz.

Roboz Andor az ismert író és hírlapíró Klein S. M. rabbinak volt az unokája és ezen barátság révén úgy élt a Klein familiánál mint egy családtag. Tetétleni Ármin minden porcikájában zseni volt és csakhamar megtanulta a héber betűket. Elég gyakran járt velünk a zsidó templomba és minden péntek este a Klein familiával ő is mondta a Kidduscht. Tudott mezüment bentscholni és szeretett volna a minjännál tizedik lenni. A héber betűket kitünően ismerte és nem egyszer kaptam tőle héber betűs német levelet. Aláírva Zwi Tetétleni. Zwi az Ármin névnek héber fordítása. Hithü római katolikus volt és mint ilyen nem szerette a reformátusokat és a zsidóban is csak az orthodoxokat szerette. Neolog és református nála egy fogalom; nem szerette őket. A szintén bihari származású dr. Schwartz Benjámín rabbit nagyon kedvelte, ha találkozott vele mindig megcsókolta és így köszöntötte, „hogya vagy Rebelében.” Utóljára a Guttmann-féle vendéglőben voltunk együtt Budán. Schwartz doktor vacsora előtt imát mondott és Tetétleni is halkán valami

imát mondott a katolikus rituale szerint, melyhez bensőséggel ragaszkodott. Csakhogy nála éppen a nagy hithűség eredményezte, hogy szerette a zsidókat és szerette a zsidóságot, minden intézményével együtt. Mert jól ismerte az őskereszténység történetét és annak kapcsolatát a zsidósághoz.

Irodájában előszeretettel alkalmazott zsidókat, pláne, ha azok konyítottak a héberhez vagy legalább is a zsargonhoz, amelyet ő kitünően beszélt. Ezeket a fiatalokat így hívta: „az én bocherjeim”.

Ha valakit nagyon dicsérni akart azt mondta róla „gawurás ember”. Róla elmondhatom minden tekintetben zseniális ember volt, mint gyorsíró, mint jogász, mint feltaláló. Gawurás ember volt.

A hitbuzgó Dante még Sokratest, Plátót, Aristotelest is csak a Purgatóriumban helyezi el, mert szerinte megváltás nélkül nincsen mennyország. Addig a Talmud mesterei arra tanítanak, hogy más valláshoz tartozó jámboroknak is része van a zsidó mennyországban. Ezen jámborok közé bátran sorolhatjuk Tetétleni Ármint, mert ő kiérdemelte, hogy kegyelettel emlékezzünk meg róla.

Sirkő

mélyen leszállított árban

Löwynél, Budán

II., Fő ucca 88 szám (saját ház)
Telefon: Aut. 515-81

Olvasom, . . . ; ██████████ ██████████ nem olvasom ... !

OLVASOM

...., hogy X. Y. elüljáró buzgólkodik... Az elüljáró kifejezés nem fedti teljesen a lényegét. Hajdan az elüljáró tényleg elül járt „Thorában, Mizwákban, Jócselekedetekben. De ma az „archysynagogus” és az ősi „gabbaj” címnek megfelelőbb fordítást kell keresni. Pl. gondnok, főfelügyelő, főtanácsos, templomatya, vagy ha jobban tetszik superintendans, protektor, procurator, consul, praetor esetleg kancellár, azonban pont elüljáró nem, hacsak a „lucus a non lucendo” elv alapján.

Különösen groteszk, ha a szer-tartások elüljárója nem jár elül a rituálék betartásában. Ez még üzleti politikának sem szerencsés. S ha már itt tartunk tudnék egy jó megoldást. Cserélje át Grauer Vilmos az ő ügyosztályát. Így már valahogy jobban hatna a dolog.

Egyébként 1912-ben, mikor Székely Ferencz átvette Elek Pál örökét és a Lloyd esti lapja kipattantotta a hírt, hogy Székely lesz a hitközség elnöke, a szellemességéről is híres dr. Jacobi Samu — Jacobi Viktor és Olivér apja — rögtön kimondta a Lipótvárosi Casinóban a szentenciát, hogy a vezér, mint vezér megbukott, mert aki jó elnöke a hitközségnek az nem lehet jó vezér a Magyar Banknál. Mutatis

mutantibus. Aki az Otthon és a Fészek dédelgetett kedvence az nem lehet jó elüljárója a szer-tartásoknak.

OLVASOM

... a „The Jewish World” vezércikkét, mely ugyyszólván lekopirozta a „Szombat” Schulchan Aruch cikkét, „Tréflit eszik, de kapporét is vágat.” „A vezérek nagyobb részét tréfli háztartást visznek, a Schulchan Aruch alapján állnak, de nem tartják meg a szombatot.” Ez és más hasonló van az említett cikkben és végül szomorú perspektívát jósol a pesti zsidóságnak.

Nem szívesen veszem ezt a visszhangot. Inkább támadott volna, inkább bizonyították volna, hogy én tévesen írtam, inkább hivatkozott volna a rabbisághoz „ad audiendum” és róttak volna ki rám poenitenciát a hamis vádaskodásért. E helyett szomorú elégtétel, hogy a felekezeti sajtó más orgánumai is hasonló hangnemben foglalkoznak a kérdéssel, cáfolat nélkül és így remény nélkül, hogy a jövő megalapozása is komolyan a szívén fekszik a vezetőknek. Hangzatos jelszavakból meg lehet élni ideig-óráig, de komoly munka nélkül nincs jövő. Mi lesz a gyermekeinkből és mi lesz a gyermekeink unokáiból? És mi lesz a pesti zsidóságból 72 év múlva mikor a naptár kettőezretet fog írni.

Bárcsak a szomorú jóslat ne válnék valóra: „Utinam falsus vates sim.”

OLVASOM

... Egy rombach-utcai hívő panaszt tett a rabbi ellen, hogy az ottani rabbi szokatlanul sűrűn németül prédikál, ebben a panaszos germanizáló törekvést vél felfedezni és az elnökség védelmét kéri. Megnyugtathatjuk a panaszlót, hogy a magyarországi zsidók teljesen és tökéletesen magyarok, hogy még száz pap száz prédikációval sem tudna germanizáló hatást elérni. A felekezeti sajtó is kivétel nélkül magyar, sőt az orhodoxok organuma, az I-tenes ujság is magyarul jelenik meg, mint „Zsidó Ujság”. Meggyőződésünk, hogy a rombach-utcai rabbi sem gondol germanizálásra, mert ha igen, úgy ez ellen a panasznak helye nem a Siphhanem a Kékgolyó-utca.

Másutt kell az indító okokat keresni. Kiadták — politikából — a hamis jelszót „vissza” és így egyesek nem tudnak elég messze visszamenni. Lehetséges, hogy a rombach-utcai rabbi épen a Kazinczy utcába akar visszamenni, ahol Sussmann Viktor németül prédikál és talán a német prédikációban látja a hit elmélyítését.

OLVASOM

..., hogy a Parlament folyosóján egyik délelőtt másról sem beszéltek, mint arról, a szenzációról, hogy Halász Lajos könyveiben előfordul egykontó: dr. X. Y. főrabbi. Ezen a számlán azután kitűnik, hogy az ismeretlenség homályába burkolódzó főrabbi dr. úr kezdetben nagy összeget nyert a tőzsdén a német mezőgazdasági részvényekkel való szerencsés spekulációja folytán, majd később nemcsak a nyereséget, hanem egész vagyonát elvesztette.

Utánajártunk a dolognak és jóleső érzéssel regisztráljuk, hogy a hír kacsa, mert rabbikörökben senki sincsen, aki áldozna a tőzsdei molochnak és Halász Lajos könyveiben semmiféle rabbinév nem fordul elő.

Régmúlt időkben megtörtént, hogy egy rabbi tőzsdézett és rajtavesztett azonban ezidőszerint a rabbik helyzete nem olyan fényes, hogy még arra is gondoljanak, hogy feles pénzüket a tőzsdén kamatoztassák. Vagy elveszítsék.

OLVASOM

....Kauders Aurél nyílt levelét Bernard Shawhoz. Ismerjük az angol mentalitást, amely fennhájzóan hirdeti a kultura és a humanizmus jelszavát, midőn ez a saját érdekükkel nem jut összeütközésbe. Kauders saját tapasztalataiból állapítja meg az angolok barbarizmusát a háboru folyamán, miként bántak a foglyokkal és az internáltakkal. Cikkíró avatott tollal mutat rá, hogy Shaw nem ismeri a magyar viszonyokat és ha már minden áron kritizálni akar, ám seperjen az angol porta előtt.

NEM OLVASOM

..., hogy a közelmúltban elhunyt híres, nőtlen, dús gazdag pesti ügyvéd akár egy fillért is hagyott volna jótékony célra. Halottról, vagy jót, vagy semmit..., mondja a közmondás s mi nem is akarunk a halottal pörbeszállni. Elvégre az elhunytak igazán legbelsőbb magánügye volt az, hogy halála után kíván-e gondoskodni annak a felekezetnek szegényeiről, mely felekezetnek gazdagai életében elég gavallérosan gondoskodtak az ő ügyvédi irodájáról.

De igenis pörbeszállunk az elhunyt-nak azokkal a papi és egyéb zsidó közéleti szerepet játszó barátaival, akik életében oly szorgalmasan ápolták a dugszeged ügyvéddel való barátságukat s akiknek nem jutott eszükbe arra befolyásolni barátjukat, hogy a zsidó közintézmények számára, legalább halála után juttasson valamit. Zsidó intézményeink elnöki és diszelnöki állásaiban nemcsak reprezentálni kell és kötelesség azok számára, akiket a közbizalom odaülte-tett — de cselekedni, szerezni és gyarapítani is a vezetőség feladatai közé tartozik. Utalhatunk ehelyütt néhai Mezey Ferenc példájára, aki kiválóan értett ahhoz, hogy gazdag baráti nexusait, ne a maga, hanem a köz javára kamatoztassa. És tudunk egy volt nagyváradi hitközségi elnökről is, aki főfeladatának tekintette, hogy gyermektelen, vagy kevesgyermekű vagyonos hittestvéreit állandóan figyelmeztesse a köz iránt való kötelességekre. Ha az utóbbi időben alig hallunk egy-egy nagyobb, jótékony-célú adományról, az csak félig az adakozásról megfélelmező tehetős emberek hibája, a mulasztást másik felében azoknak a zsidó vezető egyéniségeknek rovására kell írni, akik előnyös baráti kapcsolataik megszerzésénél és megtartásánál mindenre gondolnak, csak éppen — a köz javára nem!

Női kalapok

a legszebb kivitelben,
alakítások is

Kocsis Ilonánál
Teréz körút 15. II. 30

Zsidóság és a Siputca

Irta : dr. HERNÁD HENRIK

Kivülállok — nem a zsidóságon, hanem a Siputcai székházon. Sokan vannak, akik gondolkodásuk egyéniségét és egyéniségük szabadságát nem hajlandók feláldozni a Siputcának, de azért jó zsidók akarnak maradni. A zsidóságot, ezt a termékenyítő talajt, az én életememet szeretem, becsülöm, világértéknek tartom. A Siputcai székházról már évek óta nem sokat tudok, de arra még jól emlékszem, hogy egy pesti rossz levegőjű mellékutca fakó épületében van, ahol szűk az udvar és szűk a látókör.

Néha sok kiváló ember is betéved oda, de többnyire bizonyos tömeg tolong ott, ahol mindenki intézni, ténykedni, tényező lenni igyekszik. Ezt az iramot a jobb lelkiületiek nem bírják sokáig. Kedvtörötten, szárny szegetten visszakiváncokznak a Siputcából — a valódi zsidóságba.

A Siputcának mégis vannak jó ötletei is. Egyik legértékesebb gondolata a kulturház. Diszére válhatik ez nemcsak a pesti zsidóságnak, hanem a szárnyaló világszellemnek is. Ezt a szép, nagy gondolatot valósítsák meg sikerrel. Csinálják, tegyék talmassá, vonzóvá a házat és a várost, a hitet és a hazát, ahol a pesti és a magyar zsidóság kezdeményezésére hajléka, otthona épül a honszeretet és a világzsidóság nagy kultúrájának. Ha így lesz, ki ne rekesszük az érdemből a Siputcát sem. Ha nem így lesz, ne okoljuk érte a rossz levegőt és a szűk udvart. Méltó célkitűzésekhez nem elég a fogadási órákat jelző sok előljárósági tábla. Az sem

elég, hogy legyen diszterem és nem elegendő sem a tanácskozás, sem a közgyűlés. Arra van szükség, hogy minden zsidó zseb és lélek odairányítsa anyagi és szellemi javainak minden odairányítható értékét. Attól kell tartani, hogy a nagy cél teljes elérésének határáig nem tud felmagasodni a szűk látókörre szorított az a Siputca, amelyben a múltban sokszor az értékeseket gáncsolták el. Ott a Siputcában a rátermettek nem versenye helyett nem is egyeseknek, hanem sokaknak tülekedése öklözi be, vagy ki azoknak, akik nem tudnak élelmesekek lenni. A Siputcában nem mindig tudták mérlegelni a benső értéket. Nem ismerték fel, félreismerték sokszor a szívet és az érzést, az agyat és a gondolatot. Készség, képesség, jóakarát nem mindig kapott fogadóórák jelzésére alkalmas táblát a Siputcában. Sokszor úgy volt, hogy a hitéleti rangsort is a kaszinói érték adta meg. Sokszor történt, hogy kvalitássá minősült bizonyos szatócsszellem.

A történelmi zsidóság vallási ideáljai mindig a tudás és a szabadság voltak. Azt tartották, hogy Mózes-től-Mózesig nem volt oly bölcs, mint Mózes. Rasit és a gaonok midras irodalmát mindig és mindenütt kultiválták, ahol vallásos és tudós zsidók összetalálkoztak. A magyar zsidóság vezérlő szellemeknek elismerte és fenntartja a Wahrmannok, az Alexander Bernátok, a Vázsonyiak hit-szeretettel párosult hazafias bölcsességét. Nem mindig ezeknek a neveknek fényében és szellemében nevelkedett egyének lettek vezetők a Siputcában. Néha megelégedtek kisebb ideálok követőivel is. A zsidóság tüze és ereje mégis rendesen győzött,

amikor egy-egy Székely Ferencet, egy-egy Kaszab Aladárt választottak meg elnöknek, amikor ezekhez hasonló arravaló, kiváló embereknek kezébe adták a vezérletet. Nem mindig történt tehát az, hogy klubéleti potentátok izlése és ítélete szerint kellett kiválogatni a zsidóság méltó reprezentánsait és ezek munkatársait. Sokszor volt úgy, hogy az érdekkörök egész láncolatát hozta össze, nem az ideálok kultusza, nem a feladatok megoldására alkalmas egyéniségek kellő felismerése, hanem a Siputcai szűk látókör.

Most is szegényes lenne az a kulturház, ahol nem a legjobbak és nem a legméltóbbak végeznék az építést, a diszitést és a berendezkedést. A tervezett kulturház azonban legyen feltétlenül impozáns. A zsidó lélek találja meg benne saját tükrét és fényét, saját múltját és jövőjét. Erre a célra mindenki áldozzon, aki zsidó és aki tehetős. A hit és a haza közös oltáránál találkozni kell minden zsidónak, még a Siputcában bármikor és bármiként szereplőknek is. A rosszul kiválasztottak — tisztelet a kivételeknek — most mutassák be engesztelő áldozataikat, mert az már mégsem volna még Siputcai rend és akarat sem, hogy ahol tömegesen fog megjelenni az elgáncsolt zsidók áldozatkésztsége, ott távolmaradjon éppen a Siputca, vagy annak bármely része.

A kulturház akkor lesz hü és tartalmas kifejezője a hitnek, a történelemnek, a magyar érzésnek, ha abban Mózes-től-Mózesig, Rasitól a gaonokig és Vázsonyitól Kaszab Aladárig találkozik a zsidóság felsőbb-séges ősi és magyar szelleme.

A SZOMBAT HIREI

Estély Berlinben gróf Apponyi Albert tiszteletére

Berlin politikai és irodalmi köreiből nagy érdeklődéssel várják gróf Apponyi Albert felolvasását, melyet f. hó 24-én a parlament épületében fog megtartani. A nagy eseményként várt felolvasás Berlinben olyan páratlan érdeklődést váltott ki, hogy a jelentkezők tömegét a birodalmi gyűlés óriási termében nem lehet elhelyezni.

A szerkesztőséghez beküldött meghívó szövegéből kitűnik, hogy a rendező-bizottság a következő jólismert neveket foglalja magában: Albert Einstein, Gerhart Hauptmann, Marie von Hindenburg, Löbe, a birodalmi gyűlés elnöke, Franz von Mendelssohn, a keresk. kamara elnöke, von Seeckt vezérezredes, Friedrich von Siemens, Stresemann, Prof. Ludwig Stein.

Gróf Apponyi berlini tartózkodása idején Prof. Ludwig Steinnál fog lakni a Lützowstrassei palotában. A kiváló tudós Prof. Ludwig Stein, a magy. tud. Akadémia tagja, váradi származású és noha gyermekkorától Németországban él,

ma is kitűnően beszéli a magyar nyelvet. Prof. Stein, mint a szerkesztőnkhez írt magánleveléből értesülünk, f. hó 25-én nagy estélyt rendez gróf Apponyi Albert tiszteletére, melyre hivatalosak Hindenburg elnök és az összes miniszterek, a diplomáciai testület, a pápai nunciussal az élén, Kánya és az egész magyar követség, továbbá a magyar kolónia vezető emberei.

Mezey Ferenc síremléke. A VI. községkerület alakuló ülése elhatározta, hogy a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának néhai nagynevű elnöke, Istenben boldogult Mezey Ferenc kimagasló egyéniségének megfelelő síremlék állíttassék. A síremlék bizottság dr. Kálmán Ödön újpesti hitk. elnök vezetésével megalakult és az Országos Iroda helyiségeiben november 15-én d. u. 5 órákor tartotta első ülését. A bizottság dr. Kálmán Ödön aláírásával megleghangu köriratban fordul a magyar a zsidóság intézményei és egyes hit-Mezey Ferencnek a magyar zsidóság, a zsidóság intézményei, egyes hitközségek érdekében kifejtett életmunkáját és nagy érdemeit emelkedett szavakban méltatja.

Aczél György, restaurator
Antik képek és műtárgyak restaurálását vállalja

Margit-körrut 5/a. II. 6.

A kelenföld-lágymányosi körzet megalakulása. F. hó 18.-án volt a vezetőség választása. A körzet megbízásából dr. László Áron vezette a választást mint elnök és Diósi Jenő főtitkár, mint jegyző. Egyhangu lelkesedéssel megválasztották Schwartz Samut elnöknek és Kramer Adolfot alelnöknek. Elüljárók lettek, Sándor Fülöp, Füredi Miksa, Koppán Dávid, Sándor Jenő. Ellenőrök: Klein Samu, Rákosi Hugó. Jegyző: Dr. Gáspár Izidor. A hivek lelkes buzgalma után most megindul a komoly munka, melyhez sok reményt fűzünk.

Az orth. hitközség pöre a Városmajor Szanatoriumért. A háborúban szerzett beteségébe meghalt Biró Dániel örökségéből az örökösök — anya és fivér — emberbaráti alapítványt létesítettek. Elhatározták, hogy megvásárolják a Városmajor Szanatoriumot a szegénysorsú betegek részére. Minthogy azonban a miniszteri jóváhagyás ekkor még hiányzott, megállapodtak az orthodox hitközséggel, hogy az lesz a vevő.

A szerződés létrejött. Amikor azután a népjóléti miniszter az alapítványt jóváhagyta, annak ügyvédje felszólította a hitközséget, hogy a kórházat adja át.

A hitközség ezt a kérést azzal az indokolással tagadta meg, hogy az örökösök az alapítvány összegét kórház céljaira nekik ajándékozták és így a kórház nem is az alapítványé, hanem az övék.

Az ügy epilógusa a közeljövőben zajlik le a Kúria előtt, mely az alsófokú bíróságok egymással ellentmondó ítéletét fogja eldönteni.

Elvi jelentőségű határozat

A dr. Jacobi Béla kir. tanácsos elnöklete alatt álló VI. község-kerületi bíróság a folyó évi november hó 7-én megtartott tárgyaláson érdekes elvi jelentőségű ítéletet hozott.

Egy nyugdíjas hitközségi alkalmazott nyugdíjvalorizációs pert indított a hitközség ellen. A hitközség által emelt pergátló kifogás folytán a bíróság, annak hangsúlyozása mellett, hogy a községkerületi bíróságoknak, mint munkaügyi bíróságoknak hatásköre az új polgári perrendtartás életbelépte után is változatlanul fennáll kimondta, hogy a községkerületi bíróság, mint munkaügyi bíróság elé csupán azon ügyek tartoznak, amelyek a hitközség alkalmazottai és a hitközség között a fizetés vagy ezzel egy tekintet alá eső egyéb járandóság tekintetében felmerülnek. Ellenben amikor nem a fizetés vagy vele egy tekintet alá eső egyéb járandóság, hanem pld. — mint jelen esetben — megállapodás-szerű nyugdíj átértékelése képezi a jogvita tárgyát, ennek eldöntésére kizárólag a rendes kir. bíróságok birnak hatáskörrel.

Kramer Adolf leányának esküvője. Zsufolásig megtelt vasárnap f. hó 18-án a budai, öntőházutcai templom, mikor Kramer Adolfnak, a kelenföld-lágymányosi templomkörzet ujonnan megválasztott alelnökének leánya, Kramer Szerén, esküdött örök hűséget Fischer Lajos ezüstművesnek. A

rendkívül fényes esküvőn a budaiak költőpapja, Kiss Arnold áldotta meg a fiatalokat. A kiváló főpap szanatóriumi betegszobájából jött le, hogy megeskesse a felekezeti élet régi érdemes harcosának leányát. A vezető főrabbi gyönyörű beszéde és Sirota budai főkantor, valamint Zimmerspitz st. pölteni főkantor művészi éneke emelte a gyönyörű nászünnepegy fényét, melyen a budapesti társadalom számos előkelősége, közöttük Rassay Károly, Bródy Ernő, Gál Jenő orsz. képviselő, Baracs Marcell, dr. Baracs Károly udv. tanácsos, Szilárd Bertalan főorvos, Szabó Jakab főtitkár, s a budai Nőegylet egész választmánya megjelent. Az esküvői szertartás után, a menyasszony szülőinek lakásán volt a lakodalmi ebéd, melyen szebbnél-szebb beszédeket mondtak: Bródy Ernő, Gál Jenő, Herceg Gyula, Bokros Béla, Beneschowszky Imre dr. körzeti rabbi valamint a menyasszony két nagybátyja: Nathan László és Nathan Salamon. Tisztelőik és barátai az üdvözlő táviratok egész tömegével halmozták el az ifjú párt s az örömszülőket.

A budai választás ismét bebizonyította, hogy az ottani kerület egy mintahitközség, melyet érdemes volna megközelíteni, úgy a közeli, mint a távoli szomszédoknak. A budaiaknál nincs politika, nincs üzlet hanem dr. Kiss Arnold vezető főrabbi és dr. Krieshaber Adolf bölcs vezetése mellett tömör phalanx-ként egyöntetűen buzgolkodnak a közös cél érdekében. Egyhangú lelkesedéssel folyt le a választás, melynek eredménye:

Az elöljáróság tagjai: dr. Krieshaber Adolf ügyvéd, elnök,

Szántó Jenő, az Angol-Magyar Bank igazgatója, alelnök, Baracs Károly, udv. tanácsos, a Győr-Sopron-Ebenfurti vasut vezérigazgató, Bartos Ármin, a nasici Tanningyár igazgatója, Gerő Ödön, a Pester Lloyd szerkesztője, Haas Lajos vállalati igazgató, Katona Gyula műszaki főtanácsos, Pfeiffer Ignác, műegyetemi tanár, Róna Miklós, a Cseh Iparbank igazgatója, dr. Szilárd Bertalan főorvos, Wittenberg Ignác, ny. DV. műhelyfőnök, az elöljáróság új tagjai: dr. Csobádi Samu ügyvéd és Kalmár Sándor szeszgyáros.

— OFA Holzindustrie A.-G. Genf. November 10.-én tartotta az OFA Genfben VI. rendes évi közgyűlését Robert Julliard elnöklete alatt. A közgyűlés úgy határozott, hogy a Fr. 1,758.747.38 tiszta nyereségből Fr. 220.000 a rendes és Fr. 180.000 a külön tartalékalaphoz csatoltassék, míg a 6. számú szelvények 5.50 frankkal (11 százalékkal, a múlt évi 9 százalékkal szemben) váltassanak be, levonva ebből 3 százalékot a svájci szelvényadóért. A szelvények november 17-től váltatnak be a Comptoir d'Escompte de Geneve intézetnél Genfben és Zürichben, Blankart et Co. bankháznál, Zürichben Hardy et Co. bankháznál, Budapesten az Österr. Credit Anstalt és a Niederösterr. Escompte Gesellschaft intézetnél Bécsben.

Szerkesztésért és kiadásért
Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE felel
Kiadóhivatal: LÁNYI EMIL
Budapest, Rákóczi-út 20.

Jupiter könyvnyomda [Klein Samu]
Budapest, Horn Ede-utca 6.

ÉRETTSÉGIRE

Zsoldos Magántanfolyam

VII. Dohány uca 84. szám.
Telefon: József 424—47.
Előkészít polgári és középiskolai
magánvizsgákra,

Középiskolai kivonatok, jegyzetek, segéd-
könyvek megrendelhetők.

Ezelőtt, V. Deák tér 1. szám.

VI, Nagymező-utca 22. szám.
(Rádus-Renaissance épület.)
Telefon: Aut. 144-10

BUDAPEST

SZABÓ

KOVÁCS LAJOS

Taleszim, Tefillin. Mach- szorim, Szidurim stb.

könyv- és papírkereskedése
VII. Síp-utca 12. (a hitközség szék-
házában) megnyit.
Ajánlja legolcsóbb napi áron az öz-
szes ünnepi és alkalmi szertartási
cikkekét, ugymint

ÚJ HEBER Könyvkereskedés Szántó Zsigmond

NEUMAN BUDAPEST

aranyhímzés
művészi kivitelben.
A címre ügyeljen!

KIRÁLY UCCA 8.

Mirjám

mácherli,

sziderli,

Talesz,

ajánlja zsidó főünnepekre és
választekü raktárát.

LEGREGIBB ZSIDÓ KÖNYVKERESKEDÉS

Értekezni lehet szombat és ünnepnapok kivételével.

Mindennemű festő és mázoló munka, valamint
házaknak külső és belső tatarozása jutányos áron

FESTŐ ÉS MÁZOLÓ IRODÁJA ÉS MŰHELYE
BUDAPEST, I. LÁGYMÁNYOSI UCCA 4.
TELEFON: JÓZSEF 382-57.

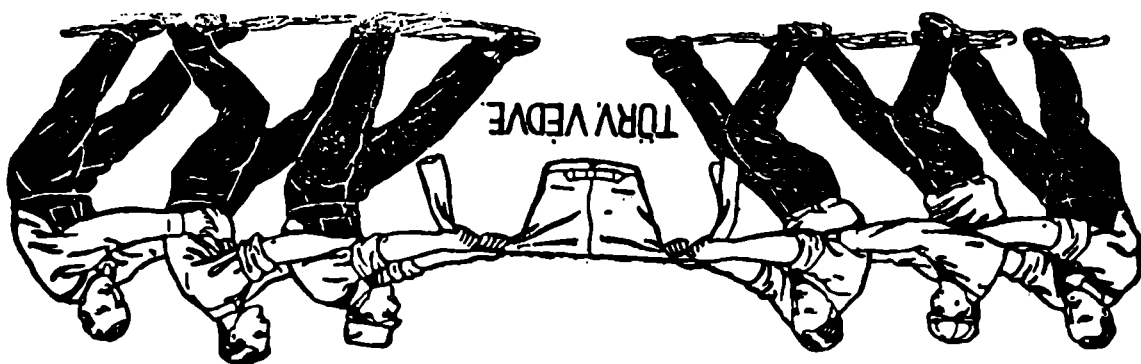
KRÄMER ADOLF

VII. Dob-utca 10. sz.
Telefon ózsei 426-99.
Lakodalmakra, avatásokra és ünne-
pélyekre különleges felvágottak —
Vidékre naponta csomagszállítás.
Helybeli rendeléseket házhoz
szállítjuk.

SZALÁMI ÉS FÜSTÖLT HUSÁRUGYÁR R. T.

A pesti izraelita hitközség
rabbinátusának felügyelete
alatt álló
KÖSER
לכא לכו

Rákóczi-ut 16.

világhírűek !

GUTTMANN RUHÁK

Elszakíthatatlan

KRÁMER ADOLF

FESTŐ ÉS MÁZOLÓ IRODÁJA ÉS MŰHELYE

BUDAPEST, I, LÁGYMÁNYOSI UCCA 4.

TELEFON: JÓZSEF 382-57.

Mindennemü festő és mázoló munka, valamint házaknak külső és belső tatarozása jutányos áron

Értekezni lehet szombat és ünnepnapok kivételével.

LEGRÉGIBB ZSIDÓ KÖNYVKERESKEDÉS

ajánlja zsidó főünnepekre dús választékú raktárát.

Talesz,

sziderli,

máchserli,

Mirjám

aranyhimzés
művészi kivitelben.

A címre ügyeljen!

NEUMAN BUDAPEST
KIRÁLY UCCA 8.

ÚJ HEBER Könyvkereskedés

Szántó Zsigmond

könyv- és papirkereskedése
VII. Sip-utca 12. (a hitközség székházában) megnyílt.

Ajánlja legolcsóbb napi áron az összes ünnepi és alkalmi szertartási cikkeket, úgymint

Taleszim, Tefillin. Machszorim, Szidurim stb.

KOVÁCS LAJOS

SZABÓ

BUDAPEST

VI, Nagymező-utca 22. szám.
(Rádus-Renaissance épület.)

Telefon: Aut. 144-10

Ezelőtt, V. Deák tér 1. szám.

Zsoldos Magántanfolyam

VII. Dohány ucca 84. szám.

Telefon: József 424—47.

Előkészít polgári és középiskolai magánvizsgákra,

Középiskolai kivonatok, jegyzetek, segéd-
könyvek megrendelhetők.

ÉRETTSÉGIRE

VII. Dob-utca 10. sz.
 Telefon özetel 426-99.

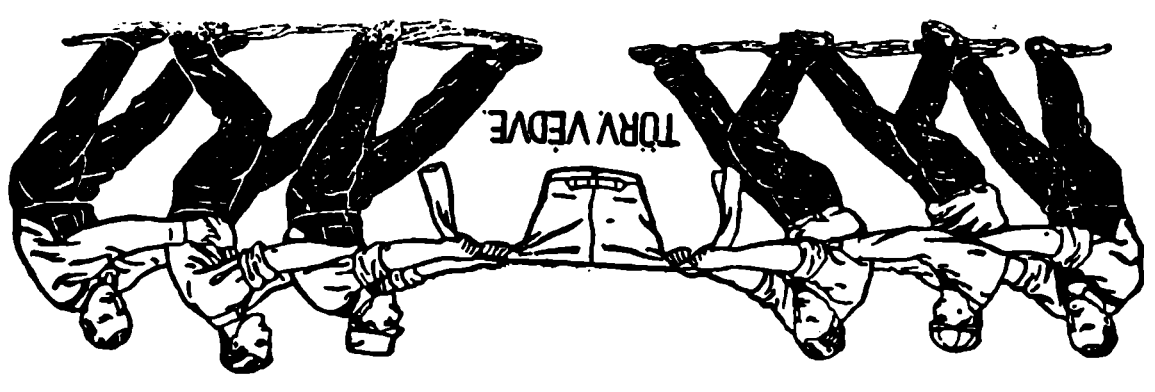
Lakodalmakra, avatásokra és ünne-
 pélyekre különleges felvágottak —
 Vidékre naponta csomagszállítás.
 Helybeli rendeléseket házhoz
 szállítjuk.

SZALÁMI ÉS FÜSTÖLT HUSÁRUGYÁR R.T.

725 KÖSER 725

A pesti izraelita hitközség
 rabbinátságának felügyelete
 alatt álló

Rákóczi-ut 16.

Elszakíthatatlan

GUTTMANN RUHÁK

világhírűek !